

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.30>**О. А. Ільченко**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій
Національної академії Національної гвардії України

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В НАЧАЛЬНИЙ КОНТИНУУМ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРИЗМІ СТВЕРДЖЕННЯ АКАДЕМДОБРОЧЕСНИХ ЗАСАД

Статтю присвячено вивченню інституційного забезпечення академічної доброчесності; визначенню ролі учасників освітнього процесу в становленні засад академічної доброчесності; намічанню шляхів впровадження педагогічних інновацій у процесі ствердження доброчесних основ навчання здобувачів вищої освіти.

У цій розвідці репрезентовано результати анонімного опитування здобувачів вищої освіти, що проводилося в межах вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» на гуманітарному факультеті Національної академії Національної гвардії України. Це дало змогу встановити причини порушення академічної доброчесності в освітньому просторі та намітити дієві профілактичні заходи.

Опитані курсанти та студенти як головні причини порушення доброчесного навчання відзначають прагнення полегшити освітній процес, невпевненість у правильності виконання завдання, велику кількість письмових робіт із різних предметів. Як дієві профілактичні заходи вони вважають цікаві творчі завдання, зрозумілі критерії оцінювання, помірну кількість письмових завдань великого обсягу.

Аналітична обробка результатів анкетування дала змогу визначити, що запорукою дотримання доброчесних засад у навчанні є: 1) зрозумілі критерії оцінювання, формулювання завдань; 2) помірні обсяги завдань; 3) творчі проєкти, які би викликали задоволення й цікавість у студентів і курсантів.

Урахування отриманих результатів цього анкетування мотивує викладачів кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій інтегрувати елементи медійної грамотності в навчальний континуум здобувачів вищої освіти задля ствердження засад академічної доброчесності. У цій праці наведено приклади вправ, які спрямовані на розвиток медіаграмотних навичок курсантів та студентів. Запропоновані завдання та інші медіаграмотні вправи можуть стати альтернативою деяким традиційним вправам або інтегруватися в звичну подачу лекційного матеріалу.

Отже, здобувачі вищої освіти відкриті до нових знань, володіють широтою поглядів, комунікабельні, вміють відстоювати свою позицію, мотивовані на творчість, але разом із тим націлені на швидкий результат навчання, тому вони й шукають спосіб полегшити цей трудомісткий процес. Результати такого пошуку підштовхувати до порушень академічної доброчесності.

Сучасним студентам цікаві креативні завдання із чітким зрозумілим планом дій. Тому інтегровані в освітній простір елементи медіаграмотності – це один із дієвих способів мотивації до доброчесного навчання.

Ключові слова: академічна доброчесність, педагогічні інновації, медіаграмотність, освітній простір, здобувач вищої освіти.

Постановка проблеми. У добу сьогочасних технічних потенцій інформація, зокрема навчальна, стала доступнішою, значно спростився процес використання й розповсюдження продуктів освітньої практики. Роботу в бібліотеці впевнено замінила пошукова діяльність в Інтернеті завдяки його оперативності й відсутності кордонів обслуговування. Виховання етичних принципів в учасників освітнього процесу – важливе завдання закладу вищої освіти (ЗВО), яке стало вагомим компонентом репутаційного іміджу відповідного закладу, його випускників і професорсько-викладацького складу. Академічна доброчесність як комплекс етичних вимог до викладачів і студентів має стати принциповим чинником, який не дасть змогу толерувати факти порушення порядності в навчальному континуумі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «академічна доброчесність» потрактовано в статті 42 Закону України «Про освіту» [1], де також обґрунтовано правила дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками й здобувачами вищої освіти; наведено види порушень академічної доброчесності; описано відповідальність за порушення академічної доброчесності; представлено порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності. Розширений глосарій термінів та понять статті 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) репрезентовано в листі від 23 жовтня 2018 р. «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої

освіти» [2]. Компетентності студентів і викладачів, прийоми навчання студентів, мотиваційна робота з викладацьким колективом, санкції за порушення академічної доброчесності, інструменти підвищення ефективності кодексу академічної етики, вимоги до письмових робіт – усе це описано в «Методичних рекомендаціях для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності» [3].

Основи дотримання академічної доброчесності ЗВО маніфестували в кодексах етики. Правила академічної поведінки своєчасно ввійшли в методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти [4; 5; 6], навчально-методичні посібники [7], програми й силабуси навчальних дисциплін, інтегрувалися у вимоги до завдань і критерії їх оцінювання тощо.

В останніх наукових розвідках аналізують основні проблеми, пов'язані з академічною доброчесністю, що з ними стикаються учасники освітньо-наукового процесу ЗВО: виявляють факти й визначають причини порушень [8]; визначають роль наукової етики в розвитку успішної кар'єри науковця; вивчають національні й міжнародні нормативно-правові засади для ствердження академічної доброчесності в науковому середовищі [9]; розглядають законодавчі зміни, спрямовані на становлення академічної доброчесності у ЗВО України; характеризують найуспішніші європейські практики боротьби з порушеннями академічної доброчесності та запобігання їм; описують заходи, які проводить міжнародна українська академічна спільнота для вирішення цієї проблеми [10]; досліджують теоретико-методологічні засади антиплагіатної експертизи [11] і т. д.

Впровадження вправ з елементами медіаграмотності з метою підтримки доброчесного навчання предметом дослідження не було.

Мета цієї статті – намітити інтеграційні шляхи елементів медіаграмотності в освітній простір здобувачів вищої освіти задля ствердження засад академічної доброчесності та профілактики відповідних порушень.

Виклад основного матеріалу. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання з метою забезпечення довіри до його результатів [1; 2; 12].

У процесі навчання викладачі власним прикладом повинні демонструвати доброчесну поведінку. Тож викладачі мають сформулювати відповідні компетентності: знати про основні причини студентського академічного плагіату; знати про уявлення здобувачів вищої освіти про академічний плагіат і про їхні освітні потреби; уміти планувати і проводити навчальні заходи, які ефективно допомагатимуть здобувачам вищої освіти уникати плагіату; знати, як складати завдання й екзаменаційні

білети, щоб завдання не орієнтували здобувачів освіти порушувати засади академічної доброчесності; уміти виявляти плагіат у текстах здобувачів вищої освіти [3].

Серед результатів навчання здобувачів вищої освіти з академічної доброчесності виділяють такі здібності: діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики; самостійно виконувати навчальні завдання; коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності; оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам, зіставляти їх із моральними та професійними нормами та ін. [3].

У Національній академії Національної гвардії України запроваджено дисципліну «Основи наукових досліджень», зокрема в межах якої здобувачі вищої освіти формують здібності, спрямовані на дотримання засад академічної доброчесності в навчальній діяльності. Курсантам і студентам пропонується пройти письмове анонімне опитування, результати якого дають змогу викладачам ЗВО вчасно реагувати на можливі порушення академічної доброчесності в освітній практиці та намічати дієві шляхи профілактики академічної недоброчесності. Цьогорічне (2022 р.) анкетування показало, що здобувачі чітко розуміють, які факти є порушеннями академічної доброчесності, й найбільш негативно реагують на використання або перефразування чужої праці без належного оформлення посилань (46,2% опитаних) та написання роботи «на замовлення» (46,2%).

Опитування здобувачів вищої освіти також дало змогу визначити причини порушення норм академічної доброчесності: найчастіше курсанти й студенти (76,9%) припускають, що це зумовлено пошуком способу полегшити процес навчання; невпевненістю в правильності своєї думки, що спонукає до звіряння її з іншими джерелами (53,8%); великою кількістю письмових робіт, що становить перешкоду самостійному добросовісному виконанню сформульованих завдань (53,8%). Тож порушення академічної доброчесності підтримує надмірне завантаження студентів або брак знань щодо виконання поставленого завдання.

Дієвими засобами профілактики академічної недоброчесності здобувачі вищої освіти вважають: цікаві творчі завдання (61,5% відповідей); завдання із зрозумілими критеріями оцінювання й чіткими інструкціями до виконання (61,5%); помірну кількість письмових робіт (передусім ідеться про праці великого обсягу – реферати, переклади й т. ін.) (38,5%). Тож курсанти та студенти Національної академії Національної гвардії України мотивовані вчитися, їм цікаві креа-

тивні нетрадиційні вправи, які вимагають від них нестандартного рішення, розвитку критичного мислення, – вони відкриті до формування нових знань і навичок. Чіткі, зрозумілі «правила гри» вони радо приймають і охоче втягуються в процес пошуку оригінального, сміливого рішення для виконання нетрадиційного завдання.

Запорукою дотримання доброчесних засад у навчанні авторка цієї статті вважає: 1) зрозумілі та чіткі «правила гри»; 2) помірні обсяги завдань; 3) творчі проєкти, які би викликали задоволення й цікавість у студентів і курсантів, демонстрували їм їхній «приріст». У цьому разі впровадження педагогічних інновацій у навчальний континуум здобувачів вищої освіти, зокрема інтеграція елементів медіаграмотності, стає дієвим способом у процесі ствердження доброчесних засад.

Сучасна молодь проводить багато часу онлайн і з легкістю приміряє на себе будь-які медіаролі. Пропонуємо вправу як альтернативу традиційній дискусії:

Підготуйте допис, орієнтований на поширення в соціальних мережах на запропоновану тему. Репрезентуйте його однокласникам. Проведіть дискусію із розподілом медіаролей: блогер (автор допису) і фоловер, френд, оплачений коментатор, хейтер, хайпер. Під час обговорення підтримуйте інтенцію, передбачену Вашою медіароллю.

Теми для обговорення варто формулювати відповідно до теми й мети заняття, при цьому темарій має бути достатньо широким, щоби здобувачі мали вибір. Студенти з легкістю поринають у добре їм знайомий дискурс соціальних мереж і вправно виконують свою роль. Контроль із боку викладача зреалізовує інтегровану медіаграмотну складову цієї вправи.

Курс «Основи наукових досліджень», що викладається кафедрою філології, перекладу та стратегічних комунікацій на гуманітарному факультеті, як одне із завдань передбачає проведення дискурсивного аналізу тексту. На початку заняття пропонуємо вправу:

Встановіть відповідність між типом контенту й метою:

Тип контенту	Мета
1. Новина	1. Мета контенту – підштовхнути Вас купити продукт; у тексті багато емоційних слів, привабливе гасло, яскраві кольори.
2. Судження (коментар / колонка)	2. Мета – через позитивну ініціативу підвищити лояльність до бренду. Відсутні заклики купувати продукт, споживачам пропонують зробити корисну справу. Але через таку дію у споживачів формується образ бренду як такого, який піклується про щось / когось. А це – вплив, формування певного ставлення споживачів до бренду.

3. Реклама	3. Це суб'єктивна емоційна думка автора, якою він ділиться з приводу того, що є новиною. У тексті міститься багато суджень. Мета – переконати в чомусь, вплинути на громадську думку.
4. Соціальна реклама	4. Контент містить прямі заклики до дії, має на меті насаджувати відповідні переконання.
5. PR	5. У тексті наводяться факти, його мета – інформування.
6. Пропаганда	6. Мета – вплинути на поведінку, мотивувати реципієнтів; ширення контенту не приносить прибутку, а спрямоване на соціальні зміни.

Ключ: 1 – 5, 2 – 3, 3 – 1, 4 – 6, 5 – 2, 6 – 4.

Визначте тип контенту за запропонованими прикладами, давши відповіді та такі запитання:

1. Що у вашому прикладі – факти чи судження?
2. З якою метою було створено цей контент?
3. Які емоції він у вас викликає?

4. Які можуть бути наслідки поширення цього контенту?

Приклади:

1. Кількість загиблих унаслідок ракетного обстрілу Миколаєва зростає до 9, постраждали 28 людей. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/819147.html>;

2. Путін був готовий йти далі на Європу, але його зупинила Україна – високопоставлений європейський урядовець. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/819154.html>;

3. Кока кола – святкуймо разом – Новорічна реклама. URL: <https://youtu.be/NnLC8evpkRA>;

4. 1 погляд у телефон за кермом. URL: <https://youtu.be/Yx09VTWZo3M>;

5. Пропаганда здорового способу життя. URL: <https://images.app.goo.gl/9GwizsoB8RWoybLS7>;

6. Крапля до краплі. URL: https://youtu.be/_66KOxCIH1A.

Ключ: 1 – новина, 2 – коментар, 3 – реклама, 4 – соціальна реклама, 5 – пропаганда, 6 – PR.

Поясніть, обґрунтуйте свою думку.

Як матеріал для дискурсивного аналізу або аналізу комунікативних стратегій і тактик радимо трейлери, наприклад, <https://www.youtube.com/watch?v=N9HNrpH2uTE>, https://www.youtube.com/watch?v=Xr_pJJyN578, <https://www.youtube.com/watch?v=aWVNtvY5Ooo>, https://www.youtube.com/watch?v=iqw_WeKT0zA. Для виконання прагматичного аналізу орієнтованого на переклад пропонуємо порівняти оригінальний трейлер англійською мовою і його переклад українською.

Розкриваємо тему когнітивної лінгвістики й інтегруємо вправу, яка передую навчальному питанню про підходи до розуміння мовних явищ (експеріментальний підхід, теорія виділення та профілювання, теорія фокусування уваги).

Рис. 1. Приклад фото

Джерело фото: <https://cutt.ly/IIIFuRS>

Виконайте завдання за варіантами:

1. Опишіть вокзал;
2. Опишіть потяг;
3. Розкажіть про почуття молодих людей;
4. Опишіть одяг дівчини / парубка.

Поміркуйте над питаннями:

- Як фотограф визначає ракурс?
- Як виділяється головне?
- Як важливе стає другорядним?
- Як другорядне може стати головним?

– Що лишається за кадром? Чи можете Ви лише за цим фото побачити цілісну картину того, що відбувається?

– «Пограйтеся» із фото, збільшуючи певні фрагменти або обрізаючи фото. Чи міняється Ваше враження від цього самого фото? Чи міняється його сюжет?

– Як подібні маніпуляції позначаються на інформації, зокрема в медіапросторі?

Медіаграмотні елементи в навчальному континумі відіграють роль педагогічних інновацій, які мотивують студентів до чесного навчання. Цікаві проекти, креативні вправи, зрозуміле формулювання завдання – усе це позитивно впливає на забезпечення доброчесності. Медіаелементами зазвичай можна «розбавити» теоретичний курс, а традиційні вправи творчо переформатувати.

Висновки і пропозиції. Здобувачі вищої освіти відкриті до нових знань, володіють широтою поглядів, комунікабельні, вміють відстоювати свою позицію, мотивовані на творчість, але разом із тим націлені на швидкий результат навчання, тому вони й шукають спосіб полегшити цей трудомісткий процес. Результати такого пошуку «гріють» академічну недоброчесність.

Сучасним студентам цікаві креативні завдання із чіткими «інструкціями». Тому інтегровані в освітній простір елементи медіаграмотності – це один із дієвих способів мотивації до доброчесного навчання.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про освіту». Стаття 42. «Академічна доброчесність» (редакція від 21.11.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19#n613>

2. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти (лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
3. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>
4. Методичні рекомендації до написання й оформлення кваліфікаційної роботи здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Лінгвістичне забезпечення та комунікація» / уклад. : О. А. Ільченко. Харків : НА НГУ, 2021. 43 с.
5. Методичні рекомендації до написання і оформлення бакалаврських та магістерських робіт з української літератури: для студентів спеціальностей 035 Філологія (українська мова і література) та 014 Середня освіта (українська мова і література) / І. П. Галак, І. В. Григоренко, Л. В. Йолкіна, І. В. Савченко; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 62 с.
6. Методичні рекомендації щодо підготовки, оформлення та захисту бакалаврської роботи зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування» / уклад. : Н. А. Липовська, К. В. Комарова, Т. М. Тарасенко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 52 с.
7. Дітковська Л. А., Буяшенко В. В., Оніщик Ю. В. Академічні студії: навчально-методичний посібник. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2019. 36 с. URL : https://www.researchgate.net/publication/341203990_Akademichni_studii_navcalno-metodicnij_posibnik
8. Ільченко О.А. Академічна доброчесність в освітньо-науковому просторі вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2022. Вип. 81. С. 188–192. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.81.35>. URL : <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/81/35.pdf>
9. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с. URL : http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/monografii/Monografiya_young_scientist.pdf
10. Зінченко В. Академічна доброчесність як основа сучасного процесу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 31, том 3, 2020. С. 198–205. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214118>. URL : http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/33.pdf

11. Вергун А. Р., Ягело С. П. Антиплагіатна експертиза: програмне забезпечення, заходи та імплементація принципів академічної доброчесності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 76. С. 89–94. Т. 1. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.16>. URL : http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/76/part_1/18.pdf
12. Закон України «Про вищу освіту» (редакція від 01.01.2022). URL : <http://surl.li/bkxeu>

Ilchenko O. Integration of elements of media literacy in the initial continuum of higher education acquisitions in the prism of the affirmation of academicly benevolent principles

The article is devoted to the study of institutional support of academic integrity; determining the role of participants in the educational process in establishing the principles of academic integrity; planning ways of implementing pedagogical innovations in the process of affirming the virtuous foundations of higher education students.

This survey presents the results of an anonymous survey of higher education applicants, which was conducted within the framework of the study of the “Fundamentals of Scientific Research” discipline at the Faculty of Humanities of the National Academy of the National Guard of Ukraine. This made it possible to establish the reasons for the violation of academic integrity in the educational space and to outline effective preventive measures.

The surveyed cadets and students note the desire to facilitate the educational process, lack of confidence in the correctness of the task, and a large number of written works from various subjects as the main reasons for the violation of honest learning. They consider interesting creative tasks, clear assessment criteria, a moderate number of large-volume written tasks as effective preventive measures.

Analytical processing of the results of the questionnaire made it possible to determine that the following are the keys to the observance of virtuous principles in education: 1) clear evaluation criteria, formulation of tasks; 2) moderate amount of tasks; 3) creative projects that would arouse satisfaction and curiosity among students and cadets.

Taking into account the results of this survey motivates the teachers of the department of philology, translation and strategic communications to integrate elements of media literacy into the educational continuum of students of higher education in order to affirm the principles of academic integrity. This work provides examples of exercises aimed at developing media literacy skills of cadets and students. The proposed tasks and other media literacy exercises can become an alternative to some traditional exercises or be integrated into the usual delivery of lecture material.

Therefore, those seeking higher education are open to new knowledge, possess a breadth of views, are communicative, know how to defend their position, are motivated by creativity, but at the same time aim for a quick learning result, which is why they are looking for a way to facilitate this time-consuming process. The results of such a search lead to violations of academic integrity.

Modern students are interested in creative tasks with a clear and understandable plan of action. Therefore, elements of media literacy integrated into the educational space are one of the effective ways of motivating virtuous learning.

Key words: *academic integrity, pedagogical innovations, media literacy, educational space, higher education applicant.*